

Υπόθεση C-353/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

31 Ιουλίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunal de l'Entreprise du Hainaut, division de Charleroi
(δικαστήριο διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων του Hainaut, τμήμα
του Charleroi, Βέλγιο)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

23 Ιουλίου 2020

Τριτανακόπτουσα:

Skeyes

Καθής η τριτανακοπή:

Ryanair DAC

Tribunal de l'Entreprise du Hainaut, division de Charleroi
(δικαστήριο διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων του Hainaut, τμήμα
του Charleroi, Βέλγιο)

Απόφαση ασφαλιστικών μέτρων

Τμήμα ασφαλιστικών μέτρων

[σελ. 2 του πρωτοτύπου]

ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ:

Αυτόνομη δημόσια επιχείρηση **SKEYES** (πρώην BELGOCONTROL),
[παραλειπόμενα], με έδρα τις [παραλειπόμενα] Βρυξέλλες [παραλειπόμενα]

τριτανακόπτουσα [παραλειπόμενα]

ΚΑΤΑ:

της εταιρίας ιρλανδικού δικαίου **RYANAIR D.A.C.**, με έδρα το Swords [παραλειπόμενα] (Ιρλανδία) [παραλειπόμενα].

καθής η τριτανακοπή [παραλειπόμενα].

[παραλειπόμενα] [διαδικαστικά στοιχεία]

Αφού συσκέφθηκε, το παρόν δικαστήριο εξέδωσε την ακόλουθη απόφαση:

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

1. Η SKEYES κατέχει το μονοπώλιο διαχείρισης και ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας της πολιτικής αεροπλοΐας στο Βέλγιο· η SKEYES είναι «αυτόνομη δημόσια επιχείρηση» κατά την έννοια του νόμου της 21ης Μαρτίου 1991¹.

Το άρθρο 1 του νόμου περί δημοσίων επιχειρήσεων ορίζει τα εξής:

«§ 1. Κάθε οργανισμός δημοσίου συμφέροντος που πρέπει να διαθέτει διαχειριστική αυτονομία σε ορισμένο βιομηχανικό ή εμπορικό τομέα μπορεί να αποκτήσει τέτοια αυτονομία, κατόπιν νομοθετικής τροποποίησης του καταστατικού του σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου, μέσω της σύναψης με το Βελγικό Δημόσιο σύμβασης διαχείρισης υπό τους όρους του παρόντος νόμου [...]

§ 4. Ως δημόσιες επιχειρήσεις θεωρούνται οι εξής οργανισμοί:

(...)

4° η Skeyes».

Το άρθρο 170 του ίδιου νόμου ορίζει ειδικότερα τα ακόλουθα:

«Σκοπός της Skeyes είναι:

1° η εξασφάλιση της ασφάλειας της αεροναυτιλίας εντός των εναερίων χώρων που τελούν υπό την ευθύνη του βελγικού κράτους [παραλειπόμενα] [σελ. 3 του πρωτοτύπου] [παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]»

Κατά το άρθρο 171: *«Οι δραστηριότητες που ορίζονται στο άρθρο 170, περιπτώσεις 1° έως 3°, συνιστούν παροχή δημόσιας υπηρεσίας.»*

Στο πλαίσιο των μέτρων για την κατοχύρωση της ασφάλειας της εναέριας κυκλοφορίας, η Skeyes μπορεί να προβεί στη λήψη ενός μέτρου «Zero rate», το οποίο συνεπάγεται ότι κανένα αεροσκάφος δεν μπορεί να απογειωθεί, να

¹ Όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 16ης Δεκεμβρίου 2015 «για την τροποποίηση του νόμου της 21ης Μαρτίου 1991 περί αναμορφώσεως ορισμένων δημοσίων οικονομικών επιχειρήσεων».

προσγειωθεί ή να διέλθει από τον βελγικό εναέριο χώρο ή από ορισμένα τμήματα του εναέριου αυτού χώρου.

2. Οι αποστολές και οι στόχοι που το βελγικό κράτος έχει αναθέσει στη SKEYES ορίζονται σε «σύμβαση διαχείρισης»· κατά τον χρόνο γένεσης της υπό κρίση διαφοράς, η σύμβασης διαχείρισης που είχε συναφθεί στις 11 Απριλίου 2014 ήταν σε ισχύ· η σύμβαση αυτή στη συνέχεια παρατάθηκε, με ισχύ από τις 24 Ιουνίου 2019.
3. Υπογραμμίζεται επιπλέον ότι οι ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας που αποτελούν μέλη του μόνιμου προσωπικού της SKEYES προσλαμβάνονται υπό το καθεστώς εργασιακής σχέσης δημοσίου δικαίου, με την επιφύλαξη του δικαιώματος της SKEYES να προσλαμβάνει προσωπικό με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου².
4. Η αεροπορική εταιρία RYANAIR δραστηριοποιείται στο Βέλγιο, στους αερολιμένες του Charleroi και των Βρυξελλών.
5. Η SKEYES είχε αντιμετωπίσει στο παρελθόν εργασιακές εντάσεις, όπως προκύπτει από την απόφαση του Cour d'Appel de Bruxelles (εφετείου Βρυξελλών, Βέλγιο), της 20ης Νοεμβρίου 2017³, το οποίο έκρινε –κατόπιν αγωγής της RYANAIR– ότι η SKEYES φέρει καταρχήν ευθύνη για μια αδέσποτη απεργία που έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του 2010.
6. Επανειλημμένως, από τον Φεβρουάριο έως τον Μάιο του 2019, η SKEYES έκλεισε τον βελγικό εναέριο χώρο λόγω ανεπάρκειας του διαθέσιμου προσωπικού· αποδείχθηκε ότι έλαβαν χώρα τα εξής γεγονότα:
  - κλείσιμο του εναέριου χώρου από τις 12 Φεβρουαρίου, και ώρα 10 μ.μ., έως τις 13 Φεβρουαρίου, και ώρα 10 μ.μ.: το προσωπικό της SKEYES συμμετέσχε στην εθνική απεργία της 13ης Φεβρουαρίου, με αποτέλεσμα να ματαιωθούν οι πτήσεις από και προς τους βελγικούς αερολιμένες·
  - κινητοποίηση για τη στοχευμένη διακοπή της λειτουργίας των βελγικών αερολιμένων στις 12 και στις 13 Μαρτίου· η διακοπή της λειτουργίας έγινε διαδοχικά και διήρκεσε 2 ώρες για κάθε αερολιμένα, με τον αερολιμένα των Βρυξελλών να διακόπτει τη λειτουργία του από τις 10 μ.μ. και εκείνου του Charleroi μεταξύ 4 π.μ. και 6 π.μ·
  - κινητοποίηση στις 20 Μαρτίου της επαγγελματικής ένωσης που εκπροσωπεί τους ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας· η κινητοποίηση αυτή προκάλεσε καθυστέρηση στις αναχωρήσεις και στις αφίξεις· **[σελ. 4 του πρωτοτύπου]**

² Άρθρο 29, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του νόμου της 21 ης Μαρτίου 1991.

³ [παραλειπόμενα] [παραπομπές]· κατά της απόφασης αυτής ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Βέλγιο) το οποίο δεν έχει αποφανθεί ακόμη.

- παρόμοια κινητοποίηση στις 28 Μαρτίου·
- κινητοποίηση το βράδυ της 15ης προς την 16η Απριλίου 2019 που οδήγησε στο κλείσιμο του βελγικού εναέριου χώρου από τα μεσάνυχτα έως τις 6 το πρωί·
- κινητοποίηση στις 16 Μαΐου που οδήγησε στο κλείσιμο του βελγικού εναέριου χώρου από τις 9.30 π.μ. έως τη 1 μ.μ. (βλ. ανωτέρω).

Η RYANAIR διευκρινίζει ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι αεροπορικές εταιρίες δεν ενημερώθηκαν εγκαίρως και δεν μπόρεσαν ως εκ τούτου να περιορίσουν τις επιπτώσεις που οι εν λόγω κινητοποιήσεις είχαν για τους επιβάτες.

7. Η τελευταία κινητοποίηση της 16ης Μαΐου 2019 οδήγησε τη RYANAIR να υποβάλει κατεπείγουσα αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του παρόντος δικαστηρίου, παράλληλα με την υποβολή αίτησης ασφαλιστικών μέτρων στις Βρυξέλλες και τη Λιέγη· οι αιτήσεις αυτές ασκήθηκαν υπό τις περιστάσεις που περιγράφονται κατωτέρω.
8. Με δελτίο τύπου της Παρασκευής 10 Μαΐου 2019, η SKEYES ανακοίνωσε την υπογραφή συμφωνίας κοινωνικών εταίρων «την οποία η διοίκηση θα εφαρμόσει [...] στο σύνολό της και το συντομότερο δυνατόν, προς το συμφέρον της επιχείρησης και των ενδιαφερόμενων συνεργατών»· κατόπιν της συμφωνίας αυτής, προγραμματίστηκαν πολλές ενημερωτικές συνεδρίες για τις 16 Μαΐου 2019, ώστε να ενημερωθεί το προσωπικό χωρίς να διαταραχθεί ο έλεγχος της εναέριας κυκλοφορίας.
9. Ωστόσο, στις 16 Μαΐου, η SKEYES αναγκάστηκε εκ νέου να κλείσει τον βελγικό εναέριο χώρο εξαιτίας του γεγονότος ότι πολλοί ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας απουσίαζαν από τη θέση εργασίας τους, τούτο δε υπό τις περιστάσεις που περιγράφονται στο δελτίο τύπου το οποίο η διεύθυνση της SKEYES εξέδωσε την ίδια μέρα:

«Εντός της Skeyes δεν δικαιολογούνται εργατικές κινητοποιήσεις. Οι ενημερωτικές συνεδρίες σχετικά με τη συμφωνία κοινωνικών εταίρων εντός της Skeyes δεν αποτελούν λόγο διακοπής της λειτουργίας της υπηρεσίας.

Η διεύθυνση της Skeyes είχε απευθύνει σήμερα πρόσκληση στους ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας για να τους εξηγήσει τη συμφωνία κοινωνικών εταίρων που υπογράφηκε την Παρασκευή 10 Μαΐου. Προς τούτο, οι ελεγκτές μπορούσαν να προσέλθουν ανά πάσα στιγμή, κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, από τις 10 π.μ. έως τις 7 μ.μ., προκειμένου να έχει ο καθένας τη δυνατότητα να λάβει τις αναγκαίες εξηγήσεις στον καταλληλότερο χρόνο, χωρίς να χρειαστεί να διακοπεί προς τούτο η λειτουργία της υπηρεσίας.

Η διεύθυνση, μόλις διαπίστωσε ότι λόγω των συνεδριών αυτών είχαν οργανωθεί κινητοποιήσεις που επηρέαζαν την εναέρια κυκλοφορία, αναγκάστηκε να ακυρώσει τις συναντήσεις.

Κάθε άλλη κινητοποίηση θεωρείται ως αδέσποτη απεργία.

[παραλειπόμενα]»

10. Αντιμέτωπη με αυτή την απρόβλεπτη απαγόρευση της εναέριας κυκλοφορίας, η RYANAIR, την ίδια μέρα, δηλαδή στις 16 Μαΐου 2019 στις 10 π.μ. περίπου, κατέθεσε κατεπείγουσα αίτηση ασφαλιστικών μέτρων χωρίς κλήτευση του αντιδίκου δυνάμει του άρθρου 584 του Code judiciaire (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), την οποία το παρόν δικαστήριο έκανε δεκτή, διατάσσοντας τη SKEYES: «να διασφαλίσει την παροχή της δημόσιας υπηρεσίας της οποίας έχει το μονοπώλιο ώστε η εναέρια κυκλοφορία να μπορεί να διεξαχθεί κανονικά, επ' απειλή χρηματικής ποινής 250 000 ευρώ για κάθε ώρα που ο βελγικός εναέριος χώρος θα παραμένει κλειστός εξαιτίας της απεργίας των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας.».

Τα αποτελέσματα της απόφασης αυτής ασφαλιστικών μέτρων περιορίστηκαν στο χρονικό διάστημα από τις 16 Μαΐου έως τις 24 Μαΐου 2019.

11. Η RYANAIR έλαβε την απόφαση ασφαλιστικών μέτρων του παρόντος δικαστηρίου με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που εστάλη στις 16 Μαΐου στις 3.38 μ.μ., λίγο μετά την επανέναρξη της εναέριας κυκλοφορίας· η RYANAIR κοινοποίησε την απόφαση ασφαλιστικών μέτρων στη SKEYES στις 21 Μαΐου. Στις 24 Μαΐου 2019 δεν είχε καταγραφεί καμία επιπλέον διατάραξη· ως εκ τούτου, η απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων έπαψε να παράγει αποτελέσματα χωρίς να επιβληθούν χρηματικές ποινές. **[σελ. 5 του πρωτοτύπου]**
12. Με πράξη δικαστικού επιμελητή της 21ης Ιουνίου 2019, η SKEYES άσκησε τριτανακοπή κατά της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων της 16ης Μαΐου 2019· με το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο ζητείται:
- το παρόν δικαστήριο να κρίνει εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί επί της αρχικής αίτησης ασφαλιστικών μέτρων και, κατά συνέπεια, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
  - επικουρικός, το παρόν δικαστήριο να κρίνει εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί επί της αρχικής αίτησης ασφαλιστικών μέτρων και να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του προέδρου του Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (γαλλόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο) ή, επικουρικότερον, ενώπιον του προέδρου του Tribunal de première instance du Hainaut –division Charleroi (πρωτοδικείου του Hainaut, τμήμα του Charleroi, Βέλγιο)– ή, έτι επικουρικότερον, ενώπιον του προέδρου του Tribunal francophone de l'entreprise de Bruxelles (γαλλόφωνου δικαστηρίου διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων Βρυξελλών, Βέλγιο)·

- επικουρικότερα, το παρόν δικαστήριο να κρίνει την αρχική αίτηση ασφαλιστικών μέτρων αβάσιμη και, κατά συνέπεια, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
- όλως επικουρικός, το παρόν δικαστήριο να κρίνει την αρχική αίτηση ασφαλιστικών μέτρων αβάσιμη καθόσον συνοδεύει με την απειλή χρηματικής ποινής το κύριο διαταχθέν ασφαλιστικό μέτρο και, κατά συνέπεια, να ακυρώσει συναφώς την προσβαλλόμενη απόφαση.

ΑΝΑΛΥΣΗ

- 13 [παραλειπόμενα]
- 14 [παραλειπόμενα]⁴ [σελ. 6 του πρωτοτύπου] [παραλειπόμενα]⁵
- 15 [παραλειπόμενα] [παραδεκτό της τριτανακοπής της Skeyes]
16. Προς ακύρωση της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων της 16ης Μαΐου 2019, η SKEYES προβάλλει δύο επιχειρήματα περί αναρμοδιότητας.
- Υποστηρίζει καταρχάς ότι το παρόν δικαστήριο στερείται αρμοδιότητας να αποφανθεί επί αίτησης ασφαλιστικών μέτρων που αφορά τη λειτουργία της SKEYES ως φορέα ελέγχου του βελγικού εναέριου χώρου.
- Επικουρικός, η SKEYES υποστηρίζει ότι, ως εταιρία δημοσίου δικαίου, δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα του tribunal de l'entreprise (δικαστηρίου διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων).
17. Πρώτον, η SKEYES υποστηρίζει ότι το παρόν δικαστήριο ήταν αναρμόδιο να αποφανθεί επί της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων της RYANAIR που αποσκοπούσε να υποχρεώσει τον φορέα ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας να προβεί στο άνοιγμα του βελγικού εναέριου χώρου.
- Κατά τη SKEYES, η RYANAIR δεν είναι φορέας κανενός δικαιώματος που να τη νομιμοποιεί να υποβάλει μια τέτοια αίτηση· υπενθυμίζεται ότι η ρύθμιση του βελγικού εναέριου χώρου εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια της αυτόνομης δημόσιας επιχείρησης της SKEYES, η οποία είναι μόνη αρμόδια να εκτιμήσει τους όρους υπό τους οποίους πρέπει να ρυθμίζεται ο εναέριος αυτός χώρος.
18. Η θέση του παρόντος δικαστηρίου: τα δικαστήρια αποφαινόμενα επί αιτημάτων που στηρίζονται στην ύπαρξη δικαιώματος· το δικαίωμα συνεπάγεται την ύπαρξη σαφούς νομικής υποχρέωσης με την οποία βαρύνεται ευθέως ένα άλλο πρόσωπο

⁴ [παραλειπόμενα]

⁵ [παραλειπόμενα]

δυνάμει κανόνα δικαίου και για την ικανοποίηση της οποίας ο αιτών την παροχή ένδικης προστασίας έχει ίδιο συμφέρον .⁶

19. Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων της RYANAIR στηριζόταν στην ύπαρξη υπέρ αυτής δικαιωμάτων· η RYANAIR υποστηρίζει ειδικότερα τα εξής [παραλειπόμενα]:

«Οι επαναλαμβανόμενες αυτές απεργίες και ειδικότερα η συγκεκριμένη αδέσποτη απεργία, στο πλαίσιο της καλοκαιρίας και των επικείμενων καλοκαιρινών διακοπών, εκθέτει τη RYANAIR –όπως και άλλες αεροπορικές εταιρίες– σε [σελ. 7 του πρωτοτύπου] σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία λόγω της ματαίωσης ή της καθυστέρησης των πτήσεων, της αποδιοργάνωσης των επιχειρησιακών λειτουργιών, της δυσaréσκειας των επιβατών και των σημαντικών υποχρεώσεων που βαρύνουν τη RYANAIR δυνάμει του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 [...]. Ειδικότερα, μολονότι η απεργία των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας συνιστά έκτακτη περίπτωση που παρέχει στον αερομεταφορέα τη δυνατότητα να μην καταβάλει την αποζημίωση που προβλέπεται σε περίπτωση καθυστέρησης ή ματαίωσης της πτήσης, εντούτοις ο αερομεταφορέας εξακολουθεί να φέρει την υποχρέωση να παρέχει φροντίδα και βοήθεια στους επιβάτες, συμπεριλαμβανομένης κατά περίπτωση της υποχρέωσης παροχής σε αυτούς διαμονής σε ξενοδοχείο, κάτι το οποίο αντιπροσωπεύει ένα εξαιρετικά σημαντικό κόστος.»

20. Το παρόν δικαστήριο επισημαίνει ότι η επιχειρηματολογία αυτή στηρίζεται στην αξίωση ένδικης προστασίας των εξής δικαιωμάτων:

- στην προστασία, ως απόρροια της επιχειρηματικής ελευθερίας, την οποία έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης⁷, του δικαιώματος της RYANAIR να μην παρεμποδίζεται υπέρμετρα κατά την άσκηση της οικονομικής της δραστηριότητας ως αεροπορική εταιρία από αποφάσεις της δημόσιας αρχής οι οποίες συνεπάγονται: την ανάληψη από την αεροπορική εταιρία έκτακτων δαπανών, διαχειριστικές δυσκολίες όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό και μη δυνάμενες να ελεγχθούν προσβολές της εικόνας και της φήμης, δηλαδή ζημιές, μερικές εκ των οποίων είναι θα είναι δύσκολο να αποκατασταθούν·
- στην προστασία, σε περίπτωση παραβάσεως εκ μέρους της SKEYES, του δικαιώματος ασκήσεως κατά της εταιρίας αυτής αγωγής αποζημιώσεως παρόμοιας με αυτή που ήδη ασκήθηκε από τη RYANAIR κατά της SKEYES, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2017 [παραλειπόμενα] με την οποία το Cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών, Βέλγιο) επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση που καταδίκασε τη SKEYES – κατ' εφαρμογή του άρθρου 1384, τρίτο εδάφιο, του Code civil (Αστικού

⁶ [παραλειπόμενα] [παραπομπές στην εθνική νομολογία]

⁷ [παραλειπόμενα] [παραπομπές στη θεωρία]

Κώδικα)– να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστη η RYANAIR λόγω της αδέσποτης απεργίας διάρκειας 24 ωρών που κινήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2010 στο πλαίσιο του προσωπικού της SKEYES (η τελευταία άσκησε αναίρεση κατά της εν λόγω απόφασης)·

- στην προστασία, ως απόρροια του δικαιώματος αποζημιώσεως, του δικαιώματος της RYANAIR να περιορίσει τη ζημία της, εν προκειμένω ζητώντας με αίτηση ασφαλιστικών μέτρων να απαγορευτεί στη SKEYES, επ’ απειλή χρηματικής ποινής, να προβεί εκ νέου σε απαγόρευση της κυκλοφορίας στον εναέριο χώρο για λόγους που αφορούν εσωτερικά της προβλήματα.

21. Νομιμοποιούν τα ως άνω προβαλλόμενα δικαιώματα, σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει η SKEYES, τους χρήστες (δηλαδή, τους αερομεταφορείς) να ζητήσουν την ένδικη προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων;

Η SKEYES είναι αυτόνομη δημόσια επιχείρηση βελγικού δικαίου η δραστηριότητα της οποίας έχει εξ ορισμού πτυχές διασυνοριακού χαρακτήρα· ως εκ τούτου, οι κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου είναι εκ των πραγμάτων κρίσιμοι για τον καθορισμό των δικαιωμάτων που έχουν οι χρήστες έναντι ενός τέτοιου φορέα.

Αυτό προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 24 του κανονισμού (ΕΚ) 594/2004 (βλ. τις πλήρεις παραπομπές ανωτέρω): «[...] ο στόχος του παρόντος κανονισμού, δηλαδή η δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού, δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη λόγω της διακρατικής διάστασης της εν λόγω δράσης, και συνεπώς, μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο, αφήνοντας ταυτόχρονα περιθώρια για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής όπου να συνυπολογίζονται οι τοπικές ιδιαιτερότητες [...]»

22. Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα νομοθετικά κείμενα: [σελ. 8 του πρωτοτύπου]

Κανονισμός (ΕΚ) 549/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, για τη χάραξη του πλαισίου για τη δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού («κανονισμός-πλαίσιο»)

Άρθρο 4

Εθνικές εποπτικές αρχές

1. Τα κράτη μέλη διορίζουν ή ιδρύουν από κοινού ή μεμονωμένα, έναν ή περισσότερους φορείς ως εθνική εποπτική αρχή τους, για να εκτελεί τα καθήκοντα που της ανατίθενται δυνάμει του παρόντος κανονισμού και των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 3.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 550/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, σχετικά με την παροχή υπηρεσιών αεροναυτιλίας στο πλαίσιο του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού («κανονισμός για την παροχή υπηρεσιών»)

Προοίμιο (αιτιολογικές σκέψεις)

(5) Η παροχή υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας, όπως προβλέπεται στον παρόντα κανονισμό, συνδέεται με την άσκηση των εξουσιών δημόσιας αρχής οι οποίες δεν είναι τέτοιας οικονομικής φύσεως ώστε να δικαιολογούν την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της συνθήκης.

(6) Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την παρακολούθηση της ασφαλούς και αποτελεσματικής παροχής υπηρεσιών αεροναυτιλίας και τον έλεγχο της συμμόρφωσης των παρόχων υπηρεσιών αεροναυτιλίας προς τις κοινές απαιτήσεις που καθιερώνονται σε κοινοτικό επίπεδο.

(13) Η παροχή υπηρεσιών επικοινωνίας, αεροναυτιλίας και επιτήρησης καθώς και υπηρεσιών αεροναυτικών πληροφοριών θα πρέπει να οργανωθεί βάσει των όρων της αγοράς, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων των υπηρεσιών αυτών και τηρουμένου υψηλού επιπέδου ασφαλείας.

Άρθρο 8

Ορισμός παρόχων υπηρεσιών αεροναυτιλίας

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την αποκλειστική παροχή υπηρεσιών αεροναυτιλίας εντός συγκεκριμένων τμημάτων εναέριου χώρου στον εναέριο χώρο της δικαιοδοσίας τους. Προς τούτο, τα κράτη μέλη ορίζουν πάροχο υπηρεσιών αεροναυτιλίας κάτοχο έγκυρου πιστοποιητικού εντός της Κοινότητας.

3. Τα κράτη μέλη ορίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούν οι οριζόμενοι πάροχοι υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας. Στις υποχρεώσεις αυτές μπορούν να συμπεριλαμβάνονται όροι για την έγκαιρη παροχή των κατάλληλων πληροφοριών για τον εντοπισμό όλων των κινήσεων αεροσκαφών στον υπό την ευθύνη τους εναέριο χώρο.

4. Τα κράτη μέλη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέγουν πάροχο υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας, υπό τον όρο ότι αυτός πληροί τις απαιτήσεις και τους όρους των άρθρων 6 και 7.

23. Η SKEYES υποστηρίζει ότι λόγω της ιδιότητάς της ως «πάροχος υπηρεσιών αεροναυτιλίας» για το Βέλγιο, καθώς και της διακριτικής ευχέρειας που της έχει απονεμηθεί, δεν υπόκειται σε κανένα δικαστικό έλεγχο όσον αφορά τις παραβάσεις που θα μπορούσαν να τις προσαφθούν κατά την άσκηση των εξουσιών της.

Η άποψη αυτή φαίνεται να αντιβαίνει στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. [σελ. 9 του πρωτοτύπου]

Ειδικότερα, μολονότι οι εθνικές αρχές ορίζουν –κατ’ εφαρμογή των διατάξεων της Ένωσης– τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φορέων όπως η SKEYES, φαίνεται εντούτοις ότι οι εν λόγω αρχές υποχρεούνται, στο πλαίσιο του ορισμού αυτού, να παρέχουν στους χρήστες αποτελεσματικά μέσα ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβάσεων εκ μέρους της δημόσιας επιχείρησης.

Το παρόν δικαστήριο πρέπει συνεπώς να εξετάσει κατά πόσον, παρά τη διακριτική ευχέρεια που έχει απονεμηθεί στη SKEYES και η οποία έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται η εταιρία αυτή μοναδικός κριτής –προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος– της σκοπιμότητας των αποφάσεών της, τα δικαιώματα για τα οποία η RYANAIR ζητεί ένδικη προστασία μπορούν να την νομιμοποιήσουν να υποχρεώσει την SKEYES να παράσχει εξηγήσεις ως προς τους όρους υπό τους οποίους ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια· το ζήτημα αυτό χαρακτηρίζεται ως «ευαίσθητο» από τη θεωρία⁸.

24. Με σειρά αποφάσεων, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βέλγιο) έχει δεχθεί ότι ο αιτών την παροχή ένδικης προστασίας μπορεί να προσφύγει ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ακόμη και όταν η διοικητική αρχή ενεργεί στο πλαίσιο άσκησης διακριτικής ευχέρειας. Ειδικότερα, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο η διοικητική αρχή να διαπράξει παράβαση προσβάλλοντας ένα δικαίωμα ή, ακόμη και ελλείψει ενός τέτοιου δικαιώματος, μη ασκώντας τη διακριτική της ευχέρεια κατά τον τρόπο που θα το είχε πράξει, υπό τις ίδιες περιστάσεις, μια διοικητική αρχή επιδεικνύουσα τη συνήθη σύνεση.

Ως εκ τούτου, με μια απόφαση αναφοράς της 26ης Μαρτίου 2009⁹, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) έκρινε τα εξής:

«Η διοικητική αρχή που λαμβάνει απόφαση δυνάμει της διακριτικής της ευχέρειας διαθέτει ελευθερία εκτιμήσεως που της επιτρέπει, εντός των ορίων του νόμου, να καθορίζει η ίδια τους όρους άσκησης της αρμοδιότητάς της και να επιλέγει τη λύση που κρίνει ως την πλέον ενδεδειγμένη. Η δικαστική εξουσία είναι αρμόδια για την πρόληψη ή την αποκατάσταση κάθε αθέμιτης προσβολής δικαιώματος την οποία προκαλεί η διοικητική αρχή στο πλαίσιο άσκησης της εν λόγω διακριτικής ευχέρειας»¹⁰.

Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι το κρίσιμο στοιχείο κατά τον έλεγχο που ασκούν τα πολιτικά δικαστήρια είναι το δικαίωμα που προβάλλει ο αιτών την παροχή ένδικης προστασίας. Αν το προβαλλόμενο δικαίωμα είναι ένα υποκειμενικό δικαίωμα του ενδιαφερομένου (και εφόσον ο αιτών την παροχή

⁸ [παραλειπόμενα] [παραπομπές στη θεωρία]

⁹ [παραλειπόμενα] [παραπομπές]

¹⁰ [παραλειπόμενα] [παραπομπές στη νομολογία]

ένδικης προστασίας έχει άμεσο, γεγενημένο και ενεστώς συμφέρον να το επικαλεστεί), τότε η αίτηση παροχής ένδικης προστασίας υπάγεται στην αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων. Το ζήτημα του βασίμου της αίτησης συνιστά διακριτό πρόβλημα, για την επίλυση του οποίου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το ιδιαίτερο καθεστώς της διοικητικής αρχής.

25. Το παρόν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι αποφάσεις του Cour de cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) που εξετάζουν τα όρια της διακριτικής ευχέρειας της διοικητικής αρχής αφορούν το δίκαιο αλλοδαπών του οποίου οι κανόνες είναι κυρίως εθνικοί.

Εν προκειμένω, η διαφορά διέπεται από τους ειδικούς ευρωπαϊκούς κανόνες που υπομνήσθηκαν ανωτέρω και εφαρμόζονται κατά προτεραιότητα εντός κάθε κράτους μέλους της Ένωσης.

Επομένως, προκειμένου να καθοριστούν τα ενδεχόμενα όρια της διακριτικής ευχέρειας που έχει απονεμηθεί στους αρμόδιους για τον ευρωπαϊκό εναέριο χώρο φορείς, το παρόν δικαστήριο εκτιμά ότι οφείλει να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ερωτήματα που παρατίθενται στο διατακτικό της παρούσας απόφασης. **[σελ. 10 του πρωτοτύπου]**

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Ο [παραλειπόμενα] πρόεδρος του Tribunal de l'Entreprise du Hainaut [δικαστηρίου διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων του Hainaut], [παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [διαδικαστικά στοιχεία, παραδεκτό της τριτανακοπής, ανάγκη να υποβληθεί αίτησης προδικαστικής απόφασεως]

Επομένως, υποβάλλονται στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1.

Έχει ο κανονισμός 550/2004, ειδικότερα το άρθρο 8 αυτού, την έννοια ότι παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εξαιρούν από τον έλεγχο των δικαστηρίων τους τις προβαλλόμενες παραβάσεις της υποχρέωσης παροχής υπηρεσιών από τους φορείς παροχής υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας, ή έχουν οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού την έννοια ότι υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να θεσπίζουν αποτελεσματικά μέσα ένδικης προστασίας έναντι των προβαλλόμενων παραβάσεων τα οποία λαμβάνουν υπόψη τη φύση των υπηρεσιών που πρέπει να παρασχεθούν;

2.

Έχει ο κανονισμός 550/2004 την έννοια, κατά το μέτρο που ορίζει ότι «[η] παροχή υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας, όπως προβλέπεται στον παρόντα

κανονισμό, συνδέεται με την άσκηση των εξουσιών δημόσιας αρχής οι οποίες δεν είναι τέτοιας οικονομικής φύσεως ώστε να δικαιολογούν την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της συνθήκης», ότι αποκλείει την εφαρμογή όχι μόνο των κανόνων περί ανταγωνισμού καθαυτών, αλλά επίσης και όλων των άλλων κανόνων που ισχύουν για τις δημόσιες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε μια αγορά αγαθών και επιχειρήσεων και οι οποίοι έχουν έμμεσο αντίκτυπο επί του ανταγωνισμού, όπως οι κανόνες που απαγορεύουν τους περιορισμούς στην επιχειρηματική ελευθερία και στη παροχή υπηρεσιών;

[παραλειπόμενα] [αναστολή της διαδικασίας, προσωρινή εκτέλεση, διαδικαστικά στοιχεία]

Η παρούσα απόφαση εκδόθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στις 23 Ιουλίου 2020, του τμήματος ασφαλιστικών μέτρων.

[παραλειπόμενα] [υπογραφές]